

Bedömargruppens bedömningar

Lärosäte Högskolan i Gävle	Huvudområde/examen Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet svenska	ID-nr A-2021-02-5040
Bedömning av utvalda bedömningsområden		
Sammanvägd bedömning av bedömningsområdet Förutsättningar		
Bedömning i den tidigare utvärderingen: <i>Inte tillfredställande</i>		
I den tidigare utvärderingen framgår följande av bedömargruppens yttrande:		
<p>"Sammanvägt bedöms bedömningsområdet Förutsättningar vara inte tillfredsställande. Inom utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) står det klart att antalet lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat. Lärosätet har en planering och systematik för kompetensförsörjning och kompetensutveckling med vetenskaplig och högskolepedagogisk meritering samt överblick av kompetensbehov. När det gäller personal för inriktningen svenska, ser bedömargruppen att det finns påtagliga brister på personalsidan inom ämneslärarutbildningen, lärarresurserna är knappa och utmaningarna mycket stora. Personalen är på kort sikt tillfredsställande, i synnerhet eftersom det ser ut som att en visstidsanställd lektor i litteraturvetenskap övergår i en tillsvidareanställning. Bedömargruppen menar dock att lärosätet måste ta krafttag för att säkra kompetensen på lång sikt. Det gäller både vetenskaplig, ämnesdidaktisk och professionsrelaterad kompetens. Lärosätet har en god bild av den vetenskapliga och professionsinriktade utbildningsmiljö inom UVK genom att det finns en sammanhållen miljö där forskningsprojekt och forskningsområden och deras koppling till områden i UVKn framgår. Det är positivt att lärosätet identifierat områden för professions- och verksamhetsutveckling såsom exemplet med projektet Nätbaserat lärande. För inriktningen svenska finns det dock flera brister och bedömargruppen anser inte att utbildningsmiljön är tillfredsställande. Av underlagen att döma arbetar lärosätet aktivt för att länka samman disciplinerna svenska språket och litteraturvetenskap vilka traditionellt har varit helt åtskilda. Det är enligt bedömargruppen lovvärt men inte tillräckligt för att utvärdera utbildningsmiljön som vetenskapligt fullgod och professionsinriktad. Den förhållandevis svaga ämnesdidaktiska miljön lyser igenom och generellt är det svårt att se hur forskningen vid lärosätet genomsyrar utbildningen i stort. Positivt är dock att studenterna tar del av och reflekterar över forskning i ökande svårighetsgrad."</p>		
Uppföljning av bedömningsområdet Förutsättningar		
Bedömning i uppföljningen: <i>Tillfredställande</i>		
<p>Lärosätets åtgärdsredovisning har kompletterats med uppgifter begärda av bedömargruppen angående en redogörelse för hur redogörelser i åtgärdsredovisningen konkret förstärker den svenskämnesdidaktiska forskningsmiljön och hur forskning kommer studenterna till del, hur internmeriteringssatsningen ser ut och vilka relevanta projekt den knyter an till, vilka områden adjunkternas forskarutbildningen knyter an till samt vad det innebär att projektet "språket som nyckel" knyts närmare ämneslärarutbildningen. Lärosätets analys av orsakerna till den ifrågasatta kvaliteten</p>		

bedöms som tillfredställande och de åtgärder som redovisas i åtgärdsredovisningen och kompletterande underlag bedöms som rimliga och ändamålsenliga.

Sammantaget anser bedömarna att de vidtagna åtgärderna ger tillräckliga förutsättningar för att lärosätet ska kunna säkra hög kvalitet i utbildningen.

Sammanvägd bedömning av bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat
Bedömning i den tidigare utvärderingen: *Inte tillfredställande*

I den tidigare utvärderingen framgår följande av bedömargruppens yttrande:

"Sammanvägt bedöms bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat vara inte tillfredsställande.

Målet om ämneskunskaper för yrkesutövningen, inbegripet aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete uppfylls. Bedömargruppen ser att det finns en medveten progression i ämnet även om de ämnesteoritiska kunskaperna kan ses som något snäva.

Målet om vetenskapsteori och forskningsmetoder samt relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet uppfylls inte. I UVK uppfylls målet på grundläggande nivå eftersom studenterna möter och tillämpar teorier och metoder inom utbildningsvetenskaplig forskning samt analyserar sambandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Studenterna tränas att granska, inte minst olika kvantitativa data rörande skolresultat och effektstudier. Metod och teori ska sedan följas upp i ämnesstudierna på en fördjupad nivå och som förberedelse för de självständiga arbetena. För svenskämnet framgår att fördjupningen inte sker och enligt bedömargruppen krävs en genomgång för att säkerställa studenternas möjlighet till fördjupade kunskaper när examen utfärdas. Denna genomgång bör göras i nära samverkan med den utbildningsvetenskapliga kärnan för att man på så vis kan se över vilka metoder som behandlas var och när i utbildningen. Trots att UVK bidrar till måluppfyllelse anser bedömargruppen att bristerna inom inriktningen svenska är så omfattande att utbildningen i sin helhet inte möjliggör och säkerställer måluppfyllelse.

Målet om att kritiskt och självständigt tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat uppfylls. Målet rör kritisk reflektion utifrån egna och andras erfarenheter i relation till aktuell forskning och hur examinationen sker. I kurserna inom UVK finns flera examinerande moment där studenterna bland annat får möjlighet att reflektera över erfarenheter genom muntlig redovisning av sina från VFU:n samt bidra till yrkesverksamheten genom koppling av bearbetade erfarenheter till vetenskaplig forskning. Fördjupningen ska ske främst i samband med det självständiga arbetet, och bedömargruppen rekommenderar lärosätet att se över progressionen och länkningen mellan olika delar såsom lärandeaktiviteter, mål och examinationer under hela utbildningen. Trots svagheter som finns anser bedömargruppen att lärosätet har visat att utbildningen i sin helhet möjliggör och säkerställer måluppfyllelse.

Målet om att tillämpa didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik uppfylls. Inom UVK sker det exempelvis genom tillämpning av metoder för att synliggöra och analysera specifika händelser i klassrummet, återkoppling på genomförd undervisning, reflektioner om lärande och träning att bedöma autentiska elevtexter och hur bedömningar kan kommuniceras. Inriktningen svenska bidrar till måluppfyllelse men bedömargruppen noterar att det finns vissa utmaningar, i synnerhet för studenter på distansutbildning. Samtliga studenter behöver ledas tydligt mot dessa förmågor och få chansen att pröva dem i skarpt läge, till exempel ute på VFU, i högre grad än vad som sker nu. Trots svagheter som finns anser bedömargruppen att lärosätet har visat att utbildningen i sin helhet möjliggör och säkerställer måluppfyllelse.

Målet om att utveckla undervisning och pedagogisk verksamhet för att stimulera varje elevs lärande

uppfylls. Inom UVK får studenterna reflektera över och analysera den enskilda elevens lärande och utveckling, men arbetar också med variation av behov och förutsättningar som kan finnas i olika elevgrupper. För inriktningen svenska finns det vissa svagheter. Bedömargruppen menar dock att lärosätet visar medvetenhet om dessa utmaningar och har klara tankar över hur dessa aspekter ska utvecklas i framtiden. Exempelvis har man börjat fördjupa arbetet med elevtexter och enskilda elevers skrivutvecklingsbehov under VFU:n. Trots svagheter som finns anser bedömargruppen att lärosätet har visat att utbildningen i sin helhet möjliggör och säkerställer måluppfyllelse.

Målet om att bedöma utifrån relevanta aspekter och hållbar utveckling uppfylls. Det sker genom en kurs som berör skolans demokratiska uppdrag, barnkonventionen, mänskliga rättigheter, jämställdhet, HBTQ samt mobbing och diskriminering, VFU och kopplingen till det pedagogiska arbetet samt kursen Hållbar utveckling.

Lärosätet redogör för hur organisationen aktivt arbetar utifrån fastställda riktlinjer för att säkra ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten. Lärosätet ger ett antal exempel på hur genusperspektiv och könsskillnader förankras hos studenterna. Inriktningen svenska bidrar i hög grad till att studenten möter jämställdhetsperspektivet i utbildningen, men att det framför allt sker inom litteraturvetenskap och att perspektivets förankring kan stärkas inom den språkvetenskapliga delen av utbildningen. För säkerställande av uppföljning, åtgärder och återkoppling finns upparbetade kontaktytor och arenor för utvecklingsarbete för olika aktörer i programmen som ämnesansvariga och ansvariga för UVK och VFU. Programmet utvärderas varje år och VFU följs kontinuerligt upp med studenter och VFU-handledare. På kursnivå finns en upparbetad och synliggjord process för beredning, genomförande och uppföljning av kursvärderingar. Dessa rutiner och kontaktytor för uppföljning på programnivå är dock inte tillräckliga för uppföljning av svensklärarytbildningen. Lärosätets systematiska kvalitetsarbete och förberedande arbete med genomströmning har flera olika brister, enligt bedömargruppen. Lärarna har visserligen en dialog och kontakt med utbildningsledare för programnivå, men utvecklingsarbetet vilar inte på ett robust underlag. Den bristande systematiken medför också att det för bedömargruppen blir otidligt hur kvalitetsarbetet vid behov omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling. Lärarlaget i svenska lyfter även utmaningar och bristande resurser, och menar att de inte är tillräckligt förberedda på den mångfacetterade studentgruppen där flera kommer från andra språk- och kulturområden eller har neuropsykologiska funktionshinder. Bedömargruppen ser positivt på att lärarlaget har identifierat sitt behov av kompetensutveckling och tid för att arbeta med dessa grupper, och rekommenderar därför att lärosätet tar fram en handlingsplan för kvalitetsarbete och genomströmning, med ett tydligt fokus på de utmaningar som identifierats."

Uppföljning av bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat

Bedömning i uppföljningen: *Tillfredställande*

Lärosätets åtgärdsredovisning har kompletterats med uppgifter begärda av bedömargruppen angående en övergripande redogörelse för resultatet av utvecklingsprojektet mot breddat deltagande. Lärosätets analys av orsakerna till den ifrågasatta kvaliteten bedöms som tillfredställande och de åtgärder som redovisas i åtgärdsredovisningen och kompletterande underlag bedöms som rimliga och ändamålsenliga.

Sammantaget anser bedömarna att de vidtagna åtgärderna ger tillräckliga förutsättningar för att lärosätet ska kunna säkra hög kvalitet i utbildningen.

Datum
2021-06-15Reg.nr
411-00087-21**Sammanfattande bedömning av bedömningsområdet Studentperspektiv****Bedömning i den tidigare utvärderingen: *Inte tillfredställande***

I den tidigare utvärderingen framgår följande av bedömargruppens yttrande:

”Sammanvägt bedöms bedömningsområdet Studentperspektiv vara inte tillfredsställande. På övergripande nivå beskriver lärosätet rutiner för studentinflytande och strukturer för studenters medverkan i beredande och beslutande organ. Studenter kan också verka i mer informella sammanhang där de kan ge synpunkter på sina studier. Särskilt för svenskläroarbetsutbildningen finns det brister i det formella inflytandet även om det informella verkar fungera väl. Bedömargruppen anser att studenterna inte har tillräckliga förutsättningar för inflytande, även om de har möjlighet att uttrycka synpunkter på didaktiska seminarier. Inflytandet berör framförallt vad lärosätet strävar mot, och inte vad lärosätet för tillfället gör. I nuläget finns det ingen formell påverkansmöjlighet för svenskläroarstudenter, till exempel vad gäller arbetet med kursplaner. Det finns dock goda exempel när det gäller informellt studentinflytande, och där granskar studenterna sina egna kursplaner och tentamensfrågor under utbildningen.”

Uppföljning av bedömningsområdet Studentperspektiv**Bedömning i uppföljningen: *Tillfredställande***

Lärosätets åtgärdsredovisning har kompletterats med uppgifter begärda av bedömargruppen angående en kort beskrivning av vilka formella, beslutande och beredande, organ som det finns studentrepresentanter samt en kort beskrivning av hur rekrytering av studentrepresentanter sker utöver det arbete som studentkåren bedriver. Lärosätets analys av orsakerna till den ifrågasatta kvaliteten bedöms som tillfredställande och de åtgärder som redovisas i åtgärdsredovisningen och kompletterande underlag bedöms som rimliga och ändamålsenliga.

Sammantaget anser bedömarna att de vidtagna åtgärderna ger tillräckliga förutsättningar för att lärosätet ska kunna säkra hög kvalitet i utbildningen.

Bilaga 2

Lärosätets åtgärdsredovisning och komplettering

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Åtgärdsredovisning vid uppföljning av utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Lärosäte: Högskolan i Gävle

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet:
svenska

Mallen för åtgärdsredovisning ska användas av lärosäten vars utbildningars kvalitet har blivit ifrågasatt i UKÄ:s utbildningsutvärdering. Mallen består av de bedömningsområden som ingår i en utbildningsutvärdering:

- **Förutsättningar**
- **Utformning, genomförande och resultat**
- **Studentperspektiv**
- **Arbetsliv och samverkan**

Mallen ska användas för de bedömningsområden som erhållit omdömet Inte tillfredsställande. Vilket eller vilka bedömningsområden som inte bedömts som tillfredsställande framgår av UKÄ:s beslut och bedömargruppens yttrande (se det samlade omdömet för examenstillståndet som inleder yttrandet). För de bedömningsområden som bedömts som tillfredsställande ska inte någon redovisning göras.

Processen för uppföljning finns beskriven i dokumentet *Vägledning för uppföljning av utbildningar med ifrågasatt kvalitet* (UKÄ 2018). För information om de bedömningsområden som ingår i utbildningsutvärdering, se *Vägledning för utbildningsutvärdering på grundnivå och avancerad nivå* (UKÄ 2016, reviderad 2018). Ytterligare instruktioner följer nedan:

- Åtgärdsredovisningen indelas i enlighet med rubrikerna som framgår i mallen nedan. Eventuella underrubriker kan lärosätet fritt besluta om. Eftersom redovisningen endast ska omfatta de bedömningsområden som bedömts som Inte tillfredsställande kan rubrikerna för de Tillfredsställande bedömningsområdena tas bort.
- Varje bedömningsområde består av bedömningsgrunder och i vissa fall även mål. Lärosätet ombeds att endast fokusera på den bedömningsgrund/mål eller del av bedömningsgrund/mål som bedömts ha brister. Yttrandets olika delar, utbildningsvetenskaplig kärna och ämnes- och ämnesdidaktiska studier, är ett stöd i detta arbete. Lärosätet ombeds att först redovisa sin **analys** av bristerna och sedan en **redogörelse av de åtgärder** som genomförts i relation till bristerna. Eventuella bedömningsgrunder/mål eller delar av bedömningsgrunder/mål som inte bedömts ha brister behöver inte redogöras för.
- De åtgärder som redovisas i åtgärdsredovisningen ska vara genomförda och ska beskrivas så att de kan relateras till utbildningens tidigare uppläggnings.

- Åtgärdsredovisningen ska kunna stå för sig själv, det vill säga den ska inte inkludera länkar. Nya eller reviderade kursplaner och utbildningsplaner laddas upp i UKÄ Direkt. Alla källor ska vara tillgängliga för bedömargruppen vid förfrågan.
- Om åtgärdsredovisningen relaterar till åtgärder som gäller lärar- eller handledarresurser ska tabell över personal fyllas i som bilaga till åtgärdsredovisningen. Tabellen omfattar i så fall all personal på utbildningen, men det ska framgå vilka ändringar som skett sedan utvärderingen genomfördes.
- Redovisningen för bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat ska inte överstiga 16 000 tecken (med blanksteg), exklusive mallens rubrik och inledande text. För övriga bedömningsområden gäller max 8 000 tecken (med blanksteg) per bedömningsområde, exklusive mallens rubrik och inledande text. Mallens formgivning och marginaler ska inte ändras.
- Åtgärdsredovisningen och eventuella bilagor laddas upp och registreras i UKÄ Direkt senast 2021-02-18. Se Användarmanual för UKÄ Direkt.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Redovisa analys av bristerna i utbildningen i relation till bedömningsområdet och redovisa åtgärder vidtagna för att avhjälpa bristerna. Analysera och redogör endast för åtgärder som relaterar till relevanta bedömningsgrunder eller delar av bedömningsgrunder. Tydliggör vad som är nytt i relation till tidigare självvärdering och vilka konkreta förändringar som har genomförts. Relatera till ifylld och bilagd tabell över personal om relevant.

Bedömningsområdet Förutsättningar innehåller följande bedömningsgrunder:

Personal: Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga, professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Utbildningsmiljö: Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Personal

Analys

UKÄ har identifierat litteraturvetenskaplig respektive ämnesdidaktisk kompetens som utvecklingsområden vad gäller personalvolym och kompetensnivå. Högskolan har varit medveten om att dessa båda områden behövt förstärkas. Eftersom litteraturvetenskap inte är ett eget huvudområde sedan 2013 har de undervisande lärarna inom fältet under de senare åren varit få.

Bristen på ämnesdidaktisk forskning har uppmärksamats. Denna brist har försvagat relationen mellan utbildning och forskning. Högskolan instämmer i detta. Rekrytering av lektorer med dokumenterad ämnesdidaktisk kompetens i litteraturvetenskap och språkvetenskap är i ett nationellt perspektiv en utmaning. Därför är också en satsning på kompetensutveckling av den egna personalen angelägen.

Åtgärder

Efter förhandsbesked om utfallet av UKÄ:s granskning av ämneslärarprogrammet i svenska gav Högskolans rektor i december 2019 i uppdrag till ledningen vid Akademin för utbildning och ekonomi (AUE) att genomföra en utredning. Detta gjordes med syftet att ge ökad kunskap om behov och möjligheter gällande utveckling och förstärkning av utbildningen vad gäller litteraturvetenskap och ämnesdidaktik. Utredningen presenterades i mars 2020 och framhöll som åtgärder såväl nyrekryteringar som kompetensutveckling och meritering. Nedan beskrivs de åtgärder som därefter har vidtagits.

Litteraturvetenskaplig kompetens: Åtgärderna har utgjorts av rekrytering, kompetensutveckling och kartläggning av hur kompetens säkras på längre sikt. Vid granskningstillfället hösten 2018 fanns endast en tillsvidareanställd litteraturvetare. Nu finns sedan hösten 2020 tre disputerade tillsvidareanställda litteraturvetare med heltidstjänster.

Ämnesdidaktisk kompetens: Åtgärderna har bestått i både rekrytering och kompetensutveckling. Dessutom har den långsiktiga kompetensförsörjningen kartlagts. Hösten 2020 inleddes rekryteringen av en lektor med språkvetenskaplig inriktning. Utlysningen anger ”erfarenhet av forskning och undervisning som innefattar ämnesdidaktik” som särskilt meriterande. Denna tjänst förväntas vara tillsatt sommaren 2021. I januari 2021 anställdes en adjunkt med lärarexamen i svenska vilken disputerade i februari 2021 efter doktorandstudier finansierade av Högskolan. En annan åtgärd för att öka professionsanknytningen är att med start ht 2021 rekrytera en eller flera adjungerade adjunkter i samverkan med regionens skolor.

På längre sikt säkras kompetensnivån genom att tre tillsvidareanställda adjunkter med lärarutbildning i svenska nu bedriver forskarutbildning inom relevanta områden vid Uppsala universitet. De beräknas kunna befordras till lektorer under åren 2022–2025.

Hos den befintliga personalen har sedan våren 2020 flera åtgärder för att både höja och dokumentera kompetensnivån genomförts. Interna forskningsmedel har under 2020 tilldelats en disputerad litteraturvetare för att initiera ett ämnesdidaktiskt projekt, vilket under 2021 kommer att kunna fortsätta att drivas med stipendiemedel. Inför 2021 har forskningsmedel tilldelats en annan av ämnets lektorer för ämnesdidaktisk forskning. Medlen syftar delvis till docentmeritering.

Utbildningsmiljö

Analys

UKÄ har identifierat att utbildningsmiljön behöver utvecklas och stärkas. Kvaliteten behöver säkras vad gäller ämnesdidaktisk forskning och relevant professionsanknytning. Dessutom finner UKÄ kopplingen mellan forskning och utbildning otydlig. Högskolan finner att de lektorer som undervisar i ämneslärarprogrammet haft begränsade möjligheter att inom ramen för sina tjänster både initiera och genomföra systematiska forskningsprojekt. Inledningsfasen av projektet *Språket som nyckel* har visserligen inneburit en kraftsamling vad gäller forskningsresurser till det samlade kollegiet i svenska, men projektet har hittills haft en svag anknytning till just ämneslärarprogrammet, då projektet initialt mer riktats mot samverkan med regionens skolor.

Åtgärder

Sedan våren 2020 genomförs en rad insatser för att stärka utbildningsmiljön. Åtgärderna kan sammanfattas som: (1) internfinansierad forskning; (2) tydligare integrering av doktorander i ämnets planering och verksamhet; (3) ökad aktivitet i lokala forum för forskningspresentationer; (4) nätverksbyggande; (5) ökad forskningsanknytning i utbildningen; (6) orientering mot Högskolans strategiska arbete med forskningsutveckling.

1) Högskolan har under 2020 och 2021 tillhandahållit ekonomiska resurser som möjliggjort ämnesdidaktisk forskning för två lektorer. I ett forskningsprojekt om litteraturdidaktik och studenternas läsintresse har en pilotstudie genomförts. Genom att forskningsfrågan är kopplad till studenterna stärks sambandet mellan forskning och utbildning. I ett annat projekt studeras reception av litterära texter på ämneslärarutbildningen, och även här kommer studenter i programmet att vara informanter.

- 2) En annan åtgärd är att knyta projektet *Språket som nyckel* närmare ämneslärarprogrammet. Detta kommer på lång sikt att stärka både ämnesdidaktisk och vetenskaplig kompetens. Tre av doktoranderna inom projektet har en relevant lärarexamen. Deras medverkan i ämneslärarutbildningen organiseras med start vårterminen 2021.
- 3) Ytterligare åtgärder för att stärka utbildningsmiljön rör forskarnas möjligheter att presentera och diskutera aktuell forskning. Ämnesdidaktik har under 2020 varit ett prioriterat tema i det högre seminarium som ges inom Avdelningen för humaniora. Medlemmar i ämnesgruppen för svenska har under 2020 och 2021 också presenterat forskning vid det högre seminariet inom Avdelningen för utbildningsvetenskap.
- 4) Utbildningsmiljön berikas av de nationella nätverk som lärarna i svenska deltar i. Ämnesansvarig i svenska är en av initiativtagarna till ett nationellt nätverk för ämnesintegrerad litteracitet i lärarutbildningar som startades hösten 2020. Några lärare ingår i ett nationellt litteraturdidaktiskt nätverk. Kontakterna i dessa nätverk ger möjligheter till kompetensutveckling genom erfarenhetsutbyte och fördjupade perspektiv. Lärarna deltar regelbundet i konferensen Svenska med didaktisk inriktning. Material från de konferenserna bidrar till studenternas kunskap om ämnesdidaktisk forskning. Till förstärkningen av den ämnesdidaktiska kompetensen bidrar också ett utvecklingsprojekt med fokus på ämnesdidaktik som har finansierats och genomförts under 2020. Projektet har initierats av två lärare i ämnesgruppen. Ett av syftena har varit att bygga ett ämnesdidaktiskt nätverk med svensklärare och lärarstudenter i svenska. Projektet får sin fortsättning inom ramen för Regionalt utvecklingscentrum Gävleborg med ämnesdidaktiska seminarier i samverkan med fältet. Inom ramen för nätverket pågår arbete med en antologi om lyrikdidaktik. Exempel hämtas från undervisningssammanhang i lärarutbildningen och i gymnasieskolor. Detta är ett sätt att stärka både den vetenskapliga och den professionsinriktade miljön.
- 5) Under 2021 genomförs en satsning på grammatikdidaktik. Under våren avsätts tid för litteratursökning och ämnesdidaktiska seminarier med syfte att stärka kompetensen i ämnesgruppen. En genomgång av uppläggning och examinationsuppgifter i grammatikmomentet görs för att säkerställa att examinationen är förankrad i grammatikdidaktisk teori och för att öka det didaktiska inslaget i grammatikundervisningen.
- 6) Enligt Högskolans utbildnings- och forskningsstrategi för 2021–2030 formeras en tematisk organisation i tvärvetenskapliga strategiska forskningsområden inriktade på olika samhällsutmaningar. De ämnesdidaktiska perspektiven har en plats inom det strategiska området Innovativt lärande, där företrädare för svenskämnet ingår i olika samarbeten. Ett annat tema utgörs av sådana forskningsfrågor som väcks av digitalisering och informations- och kommunikationsteknik och de förändringar för språk, tänkande och kunskapsstrukturer som följer därav. Här har perspektiv från forskning inom svenskämnet en viktig plats. Vid Högskolan pågår också ett arbete med att söka examensrätt för forskarutbildning inom området utbildningsvetenskap, där lektorerna i svenska ingår.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande och resultat

Redovisa analys av bristerna i utbildningen i relation till bedömningsområdet och redovisa åtgärder vidtagna för att avhjälpa bristerna. Analysera och redogör endast för åtgärder som relaterar till relevanta bedömningsgrunder eller delar av bedömningsgrunder. Tydliggör vad som är nytt i relation till tidigare självvärdering och vilka konkreta förändringar som har genomförts.

Bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat innehåller följande bedömningsgrunder:

Måluppfyllelse av kunskapsformen kunskap och förståelse: Utbildningen möjliggör genom sin utformning och sitt genomförande, samt säkerställer genom examination, att studenten när examen utfärdas

Mål 1: visar sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete

Mål 2: visar fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Måluppfyllelse av kunskapsformen färdighet och förmåga: Utbildningen möjliggör genom sin utformning och sitt genomförande, samt säkerställer genom examination, att studenten när examen utfärdas

Mål 3: visar fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik

Mål 4: visar förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.

Mål 5: visar förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling

Måluppfyllelse av kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt: Utbildningen möjliggör genom sin utformning och sitt genomförande, samt säkerställer genom examination, att studenten när examen utfärdas

Mål 6: visar förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling

Jämställdhet: Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling: Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination

följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling: Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Mål 2: visar fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Analys

Vid analys av mål och innehåll i kursplaner i svenska och utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) framkommer att progressionen varit otydlig när det gäller vetenskapsteori och forskningsmetoder. De kunskaper om vetenskaplig metod och teori som studenterna tillägnat sig på grundläggande nivå i kurser inom UVK följs inte systematiskt upp på en fördjupad nivå i ämnet svenska.

Målen i kursplanerna i svenska gällande vetenskapsteori och forskningsmetoder har inte varit tillräckligt explicit formulerade. Innehållet tas dock upp i flera kursmoment, men kunskapsområdet kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder behöver fördjupas på ett tydligare sätt i kurserna i svenska i programmets senare del, speciellt på nivån 61–90 hp. Placeringen av kurserna i utbildningsplanen innebär att de flesta studenter som har ämnet svenska i sin kombination börjar med det ämnet och läser 60 hp under det första året. Därefter följer UVK under det andra året och i termin 8 på avancerad nivå. Utbildningen avslutas med svenska 61–90 hp och examensarbetet. Progression mellan delarna i svenska och UVK har inte framkommit tydligt i kursmål och examinationsuppgifter i kurserna i svenska.

Åtgärder

Inför åtgärdsarbetet i ämnesgruppen för svenska tillsattes en arbetsgrupp som bestått av fem lektorer med erfarenhet av undervisning på alla nivåer i ämneslärarprogrammet. Åtgärdsarbetet har inneburit en ökad medvetenhet om att progressionen i inlag om vetenskaplighet och forskningsmetoder i svenskämnets kurser behöver tydliggöras. I fokus för arbetsgruppen har stått att förtydliga och utveckla kursinnehåll och arbetssätt som syftar till att studenterna utvecklar ett vetenskapligt förhållningssätt och tillägnat sig för svenskämnet relevanta forskningsmetoder.

En central åtgärd är nya kursplaner. Kursplanerna på nivåerna 1–30, 31–60 och 61–90 har reviderats. Kursplanen för examensarbetet på nivån 91–120 har inte reviderats, eftersom kursen är tydligt inriktad på teori och metod, vilket uttrycks i bland annat kursmålet att ”visa kunskap om relevant vetenskapsteoretisk begreppsapparat och för ämnet relevanta forskningsmetoder samt känna till relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen”. En förändring i examensarbetskursen är införandet av en aktivitetsbedömning som dokumenteras genom en matris som kursansvariga lärare har utformat. Varje student gör en självvärdering av sina insatser vid varje grupphandledningsseminarium och handledaren gör en värdering av studentens insatser. En aspekt som bedöms är ”visar fördjupade kunskaper om teori och metod”.

I de nya kursplanerna har kursmål som gäller vetenskapliga teorier och metoder kopplade till svenskämnet preciserats, vilket exemplifieras nedan:

Nivån 1–30:

redogöra för grundläggande sociolingvistiska begrepp

tillämpa sociolingvistiska begrepp

identifiera en väl avgränsad, sociolingvistisk forskningsfråga

definiera, förklara och exemplifiera fonologiska, morfologiska, syntaktiska och semantiska begrepp

Nivån 31–60:

reflektera över metoder och frågeställningar i forskning om elevers läsande och skrivande

Nivån 61–90:

visa fördjupad kunskap om litteraturvetenskapliga respektive språkvetenskapliga teorier och metoder

självständigt analysera relationen mellan frågeställning, teori och metod i språkvetenskaplig och ämnesdidaktisk forskning

självständigt tillämpa litteraturvetenskaplig teori och metod

kritiskt förhålla sig till och granska litteraturvetenskapliga respektive språkvetenskapliga teorier och analysmetoder

Vid revideringen av kursplanerna beslutade ämnesgruppen i svenska att skapa en lärarhandledning för varje kurs. Ett syfte är att bidra till kontinuitet och att säkerställa att revideringen implementeras på avsett sätt. Lärarhandledningarna innebär en systematisk dokumentation av lärares erfarenheter och av arbetssätt som bidrar till att studenterna uppnått kursmålen i hög grad. Dessa handledningar ska genomgå kontinuerlig bearbetning och bidra till att erfarenheter och perspektiv utvecklas och förs vidare till nya lärare som undervisar i kurserna.

En åtgärd är att progressionen mellan olika uppgifter som gäller vetenskaplig teori och metod i kurser på olika nivåer tydliggörs och exemplifieras för studenterna på ett mer systematiskt sätt. Studenterna uppmärksammas mer explicit än tidigare på vikten av att tillägna sig en solid vetenskaplig grund och på hur material och arbetssätt i kurserna ger möjlighet till det. I kursmomentet *Språklig variation i tal och skrift* som inleder studierna i svenska introduceras studenterna till ett vetenskapligt förhållningssätt. Även före ändringarna i kursplanen innehöll momentet uppgiften att identifiera en väl avgränsad, sociolingvistisk forskningsfråga samt genomföra och presentera en liten empirisk undersökning som rör språklig variation. På nivån 31–60 vidareutvecklar studenterna sina kunskaper om samtalsanalytiska begrepp och utifrån material från forskningsstudier analyserar och diskuterar de relationen mellan ungdomars talspråkliga praktiker och skolspråket. Ett annat område där studenterna i kursen tar del av forskning är elevers läs- och skrivutveckling. Vid examinerande seminarier och i individuella skriftliga uppgifter ska studenterna redogöra för och diskutera sambandet mellan forskningsfrågor, metodval, systematisering av insamlade data och resultat.

Också i de litteraturvetenskapliga momenten har gjorts förändringar som innebär att forskningsmetoder tas upp på ett mer systematiskt sätt. Tidigt i studierna i svenska introduceras och tillämpas litteraturvetenskaplig och litteraturdidaktisk teori och metod, exempelvis narratologisk och hermeneutisk teori och metod. Studenterna arbetar med materialet muntligt, skriftligt, enskilt och i grupper på sätt som innebär progression mellan kursnivåerna.

Även tidigare har analysmetoder, teorier och forskningsrön som studenterna möter kopplats till lärarprofessionen i återkommande seminariediskussioner och i examinerande uppgifter, men en åtgärd är att mer uttryckligen aktualisera relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Detta tema följs upp i kursen *Teorier och metoder inom utbildningsvetenskaplig forskning* som studenterna läser i UVK i termin 3. En examinationsuppgift är att sammanfatta relationen mellan teoretisk forskning och praktisk professionell kunskap och diskutera hur lärare kan ta hjälp av teorier för att förbättra sin undervisning.

I kursen *Svenska för ämneslärare 61–90* läser studenterna fördjupningsmoment som innehåller litteraturvetenskaplig teori och metod, litteraturdidaktisk fördjupning och en mindre uppsats. I den nya versionen av kursplanen ingår momentet *Språkvetenskaplig fördjupning*, där studenterna vidareutvecklar sina kunskaper om språkvetenskapliga metoder. I momentet skriver studenterna forskningsöversikter baserade på språkvetenskaplig forskning och ämnesdidaktisk forskning inriktad på svenskämnets språkdel, där de kritiskt granskar och analyserar relationen mellan syfte, frågeställningar, teori och metod. I dessa översikter får studenterna träna på att analysera, kategorisera och tematisera tidigare forskning ur teoretiska och metodologiska perspektiv, resonera om forskares val av kvalitativa och kvantitativa metoder i relation till forskningens syfte samt reflektera över forskningens betydelse för yrkesutövningen. Uppgiften innebär en tydlig progression från arbetet med forskningslitteratur på nivån 31–60. I uppgiften ingår också att studenterna granskar och ger återkoppling på varandras texter innan de lämnas in för bedömning. Denna kurs föregås av två kurser på avancerad nivå i UVK där studenterna självständigt arbetar med vetenskapliga artiklar inom områdena ledarskap och betyg och bedömning. Studenterna presenterar i examinationsuppgiften artiklarnas resultat i relation till teoretiska utgångspunkter och metodval.

Ett inslag i utvecklingen av studenternas vetenskapliga kompetens är att de i kursen på nivån 61–90 ska ställa egna forskningsfrågor till kursmaterial. Erfarenheter från ett tidigare pilotprojekt i kursmomentet *Litteraturdidaktik* har tagits med i förändringarna av kursen. Projektet fokuserade på hur aktuella samtidsfrågor kan behandlas ämnesöverskridande utifrån olika romaner och vilka ämnesdidaktiska frågor som lärare då behöver ta ställning till. Studenterna läste Margaret Atwoods science fiction-roman *Syndafloedens år* tillsammans med avhandlingen *Margaret Atwood's Environmentalism. Apocalypse and Satire in the MaddAddam Trilogy* och ämnesdidaktiska texter. Till uppgifterna hörde att analysera såväl material som arbetssätt utifrån ett vetenskapligt perspektiv och att formulera forskningsfrågor. Sådana diskussioner och analyser utgör nu en mer framträdande del i kursmomentet på nivån 61–90.

I kursen systematiserar studenterna forskningsresultat och analyserar förhållandet till beprövad erfarenhet i lärarprofessionen. I diskussionerna om vetenskapliga metoder och teorier och resultatens betydelse för lärarprofessionen ska studenterna visa ökad självständighet och förmåga till för-

djupad analys jämfört med tidigare kurser. En av examinationsuppgifterna är att studenterna muntligt och skriftligt redovisar en vetenskapligt förankrad lektionsplanering som innehåller samarbete mellan svenska och ett annat skolämne och som ska knyta an till aktuell litteraturdidaktisk forskning. Studenterna gör lektionsplaneringar på olika nivåer i utbildningen. I kursen i svenska på termin 2 görs en första planering med ämnesdidaktiskt perspektiv. I UVK i termin 3 genomförs lektionsplaneringar utifrån skolans styrdokument och allmändidaktiska teorier om undervisning och lärande. En fördjupning sker sedan enligt ovan i kursen på nivån 61–90.

Genom förändringen av kursplanen har teori och metod fått en ytterligare betoning i 61–90-kursen. Den utgör en viktig förberedelse för examensarbetet. En stor del av studenterna skriver examensarbete under terminen direkt efter. Studenterna får ökad kännedom om forskning inom områdena litteratur och språk och får träning i att jämföra hur olika forskningsmetoder ger möjlighet att besvara forskningsfrågor. De läser avhandlingar och andra forskningspublikationer som ger exempel på såväl kvalitativa som kvantitativa forskningsmetoder och som innehåller forskningsresultat som kan bli föremål för didaktisk reflektion.

Sammanfattningsvis kan sägas att centralt i åtgärderna är arbetet med kursplaner och ett ökat fokus på att tydliggöra progressionen mellan kursuppgifter som ska utveckla studenternas vetenskapliga kompetens. Dessutom genomfördes höstterminen 2020 en satsning i kursen *Svenska för ämneslärare 1–30* som ska bidra till att de nya studenterna utvecklar akademisk litteracitet. Kompetensen att läsa, diskutera och skriva vetenskaplig text är en förutsättning för att kunna tillägna sig kunskap om vetenskapsteori och forskningsmetoder. Kompetensen har tränats på olika sätt även vid tidigare kursomgångar, men under hösten 2020 har det funnits särskilda litteracitetsgrupper där studenterna diskuterat olika aspekter av vetenskaplighet och fått återkoppling på sina texter. En bestående följd av satsningen blir en ökad tydlighet och systematik i arbetet med studenternas akademiska språk. Akademiskt skrivande och kunskap om vad som utmärker vetenskaplig text följs upp och examineras i UVK i termin 3. I kursen möts studenter från flera ämnen i programmet och ett komparativt perspektiv på olika vetenskapliga traditioner kan anläggas.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling: Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

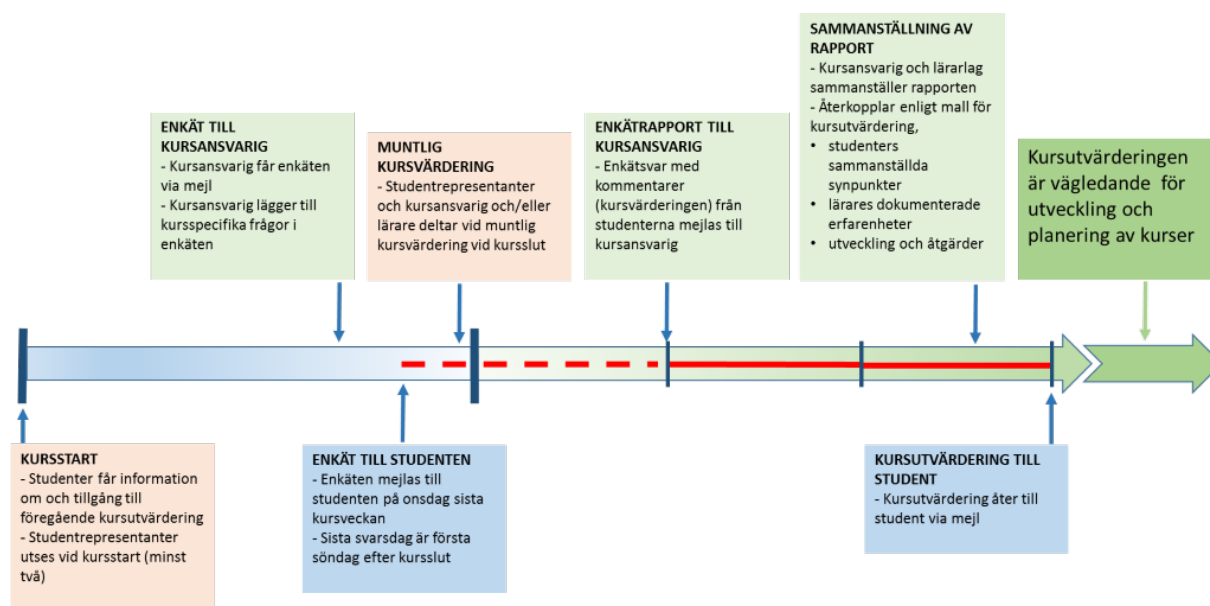
Analys

Bedömgargruppen konstaterar att det för säkerställande av uppföljning, åtgärder och återkoppling finns utarbetade kontaktytor och arenor för utvecklingsarbete för olika aktörer i programmet, men att rutinerna inte är tillräckliga för svenskläro-utbildningen. En analys av brister visade att vid tiden för självvärderingen var den nya processen med kursutvärderingar nyligen implementerad och således inte tillräckligt utvecklad. Analysen visar också att det behövs åtgärder för att fler studenter ska besvara kursvärderingen och bättre rutiner för uppföljning.

Avseende arbetet med genomströmning verkar lärosätet på flera olika sätt för att studenterna ska ges möjlighet att genomföra studierna inom planerad tid. Det finns en systematik som berör flera olika aktörer, men den var inte tillräckligt väl redovisad i självvärderingen.

Åtgärder

Studenternas kursvärdering och den därefter sammanställda kursutvärderingen är grunden för systematisk uppföljning av utbildningens innehåll och genomförande. Arbetet med kursutvärderingar har väsentligt förbättrats sedan tiden för självvärderingen. Lärarna kan numera lägga till egna frågor till de av Högskolan beslutade gemensamma frågorna. Detta gör att kursvärderingen ger bättre information om den aktuella kursen och momenten. Kursvärderingen sammanställs av kursansvarig och kompletteras med en muntlig kursvärdering tillsammans med minst två studenter ur studentgruppen samt undervisande lärares erfarenheter från kursen. Kursutvärdering ligger därefter till grund för utvecklingsarbete och vidare åtgärder av utbildningsledare, ämnesansvariga, avdelningschefer och utbildningsråd där både externa företrädare och studenter finns representerade. Processen beskrivs i nedanstående modell:

Figur 1: Modell för kursutvärdering.

För att ytterligare säkra systematik och kontinuitet gäller följande rutin för ämneslärarprogrammet från och med vt 2021: Kursansvarig skickar den sammanställda kursutvärderingen till ämnesansvarig och till utbildningsledaren. Därefter kallar utbildningsledaren till ett programmöte om vad som framkommit i kursutvärderingarna och vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas för att stärka utveckling och kvalitet. I programmötet deltar ämnesansvariga, kursansvariga samt övriga berörda lärare från UVK och de fyra ämnen som ingår i programmet. Det ska vara en till två programmöten per termin.

Genomströmning och stöd till studenter

Lärosätet verkar genom olika åtgärder för att studenterna ska ges möjlighet att genomföra studierna inom planerad tid. Utbildningsledaren har det övergripande ansvaret för studentens studiegång. Inför varje termin gör utbildningsledaren en behörighetskontroll för fortsatta studier tillsammans med antagningsenheten. Om behörigheten inte uppfylls tar utbildningsledaren kontakt med studenten och tar reda på orsakerna samt upprättar vid behov en individuell studiegång. Vid dessa samtal får studenten hjälp med sin planering. Utbildningsledaren har nära kontakt med studenterna under hela utbildningstiden och följer aktivt upp antagna och registrerade varje termin.

Om problem med studierna uppstår under terminen ska lärare ta kontakt med utbildningsledaren som kan bjuda in studenten till ett möte. Studenterna uppmanas även vid programintroduktionen att ta kontakt med utbildningsledaren eller stödjande funktioner som t.ex. studenthälsan för att vid behov få råd och stöd i utbildningen.

Studenter som behöver anpassningar i studierna har möjlighet att ansöka om riktat pedagogiskt stöd. Inför varje kurs ska studenten kontakta kursansvarig lärare och examinator för att visa beskedet om anpassning och samtala om hur aktuell kurs kan anpassas. Som ett sätt att stödja studenterna utifrån deras individuella behov bjuder samordnarna för pedagogiskt stöd regelbundet in undervisande

lärare till träffar där det finns möjlighet att ställa frågor och få handledning hur lärare kan agera i olika situationer.

En åtgärd för att öka kompetensen hos undervisande lärare i frågor om pedagogiskt stöd är det akademiövergripande utvecklingsprojekt om breddat deltagande i högre utbildning som genomförts under 2020. En av lärarna i svenska deltog i projektet. Ett mål var att tillhandahålla exempel på anpassningar i undervisningen som underlättar hanterandet av konsekvenser av breddat deltagande. Resultat som framkom bidrar till att lärarna i svenska kan arbeta med mångfacetterade studentgrupper på sätt som är hanterbara för lärarna och som bidrar till varje students utveckling.

Bedömningsområde: Studentperspektiv

Redovisa analys av bristerna i utbildningen i relation till bedömningsområdet och redovisa åtgärder vidtagna för att avhjälpa bristerna. Analysera och redogör endast för de åtgärder som relaterar till relevanta bedömningsgrunder eller delar av bedömningsgrunder. Tydliggör vad som är nytt i relation till tidigare självvärdering och vilka konkreta förändringar som har genomförts.

Bedömningsområdet Studentperspektiv innehåller följande bedömningsgrund:

Studentperspektiv: Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Analys

Efter analys av studenternas möjlighet att påverka utbildningen menar vi att studenter ges möjlighet att aktivt påverka utbildningen både formellt och informellt. Det gäller alla studenter i programmet i organ som påverkar programmets utformning och kvalitet. Den formella nivå som ligger närmast ämneslärarstudenterna i svenska är utbildningsrådet. Det har varit olyckligt att rådet inte har haft någon studentrepresentant under 2018–2019 trots aktiva rekryteringsförsök i programmets kurser. Detta kan till viss del bero på att en stor del av lärarstudenterna läser på distans och utbildningsrådets möten har skett på campus.

Studenterna ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med innehåll och genomförande främst genom de kursvärderingar som genomförs. Vid tiden för självvärderingen (2018) hade ett nytt kursutvärderingssystem introducerats (se ovan) och den systematik som är viktig för kvalitetssäkring av processen hade ännu inte funnit sin form.

Åtgärder

Utbildningsrådet är ett viktigt organ för att lyfta frågor som rör kvalitet och innehåll i ämneslärarprogrammet. Lärosätet har valt att inrätta ett råd för varje lärarprogram så att frågorna som behandlas ska kunna vara programspecifika. I rådet möts högskolans lärare, lärare och skolledare från verksamheten och ämneslärarstudenter. De senaste två åren har rådet varit utan studentrepresentant men från och med höstterminen 2020 har rådet en svensklärarstudent, som har rekryterats aktivt via programmets kurser. Det är studentkåren som formellt tillsätter representanten. Rekryteringsarbetet ska fortsätta så att rådet får ytterligare en studentrepresentant. Studentkåren arbetar också aktivt för att tillsätta studentrepresentanter. En åtgärd i det arbetet är att en dialog mellan kårens och akademiernas ledningar har förts under 2020 i syfte att stärka studentrepresentationen.

Redan vid programintroduktionen får studenterna information om möjligheten att påverka sina studier genom att anmäla sitt intresse till studentkåren. Studentkåren har en anmälningsblankett för detta på sin webbplats. Denna information följs upp i termin 3 då alla studenter samlas i samma kurs i UVK. Då informeras särskilt om möjligheten att delta i utbildningsrådet. Ambitionen är att det alltid ska finnas en student från svenska och en student från matematik, religion eller engelska. Mötena i rådet har sedan höstterminen 2020 skett med hjälp av distansverktyg. Det har visat att

möjligheten att delta ökar. Rådet kommer även fortsättningsvis att till största delen mötas på nätet vilket förhoppningsvis också kommer att underlätta rekryteringen av studenter till rådet, inte minst från distansgruppen.

Genom kursvärderingar och uppföljning av dessa har alla studenter möjlighet att aktivt påverka kursernas innehåll och genomförande. För att öka studenternas engagemang och även öka svarsfrekvensen på kursvärderingsenkäten är en åtgärd att utse minst två studenter i studentgruppen som deltar i en muntlig utvärdering i slutet av kursen som ett komplement till den skriftliga. Resultatet från kursutvärderingen ska presenteras och diskuteras med studenterna vid nästa kursstart.

20210512
HIG-STYR 2018/29

UKÄ
Utvärderingsavdelningen
Reg.nr. 411-00087-21

Högskolan i Gävle inkommer här med begärda kompletteringar avseende uppföljning av utbildningsutvärderingen av utbildningar som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet svenska.

Komplettering avseende uppföljning av utbildningsutvärderingen av utbildningar som leder till ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet svenska.

- **En redogörelse för hur punkterna 1-5 i åtgärdsredovisningen angående förutsättningar konkret förstärker den svenskämnesdidaktiska forskningsmiljön och hur forskning kommer studenterna till del.**

Vi ger först en övergripande beskrivning av hur ämnesdidaktisk forskning ingår i den vetenskapliga miljön och går sedan specifikt in på de fem punkterna.

Den samlade ämnesdidaktiska forskningen vid Högskolan i Gävle, i huvudsak inriktad på lärarutbildningarna, går att finna inom etablerade forskningsmiljöer vid avdelningarna för humaniora respektive utbildningsvetenskap vid Akademin för utbildning och ekonomi samt inom ramen för ämnesdidaktik vid andra akademier på Högskolan. Den ämnesdidaktiska forskningen i svenska är inlemmad i denna vidare forskningsmiljö, vilket innebär goda möjligheter till vetenskaplig fördjupning och återkoppling av ibland tvärvetenskaplig karaktär. Svenskämnets samverkan inom Högskolan när det gäller ämnesdidaktisk forskning sker alltså inte bara med andra ämnesdidaktiska inriktningar, utan med forskare som företräder hela det utbildningsvetenskapliga fältet. Viktiga fora för denna samverkan är det högre seminariet i utbildningsvetenskap och det högre seminariet i humaniora samt genom att tre doktorander i svenska är knutna till forskargruppen SEEDS (*Studies in Education for Equity, Democracy and Sustainability*) i utbildningsvetenskap. Ytterligare ett forum för en sådan vidgad samverkan utgör forskningsprogrammet DELSOH (*Demokrati och likvärdighet: lärandeprocesser för social hållbarhet*), som ingår i det strategiska forskningsområdet *Innovativt lärande* i vilket fem forskare och doktorander från svenskämnet ingår och där forskningsprojekt och ansökningar om extern finansiering diskuteras på djupet.

Den vetenskapliga miljö som omger den ämnesdidaktiska forskningen i svenska befinner sig i dag i en synnerligen expansiv fas, vilket kommer att gynna forskningsområdets möjligheter att fortsätta att utvecklas. Det är framför allt två faktorer som bidrar till denna expansion. Högskolan har gjort en betydande satsning på att skapa så kallade strategiska forskningsområden, varav *Innovativt lärande* (som inkluderar programmet DELSOH) är ett av fyra områden som ingår i denna satsning. Den andra faktorn är Högskolans strävan att skapa kompletta akademiska miljöer som definieras av att de ska rymma alla nivåer: från utbildning på grundnivå upp till forskarnivå. I linje med denna satsning har Högskolan nyligen lämnat in en ansökan till UKÄ om examenstillstånd för utbildning på forskarnivå i området utbildningsvetenskap med forskarutbildningsämnet didaktik. Om ansökan beviljas skapas goda möjligheter att anta doktorander i ämnesdidaktik i svenska. Medel för att finansiera doktorander är redan reserverade i den budget som åtföljer ansökan. Oavsett utgången av denna ansökan har det på Avdelningen för humaniora redan initierats en betydligt starkare fokusering på ämnesdidaktik inom samtliga ämnen. Denna fokusering har bland annat resulterat i en inventering av ämnesdidaktisk forskning, planering av en avdelningskonferens med ämnesdidaktiskt tema, skapande av ämnesdidaktiskt nätverk samt en viss styrning av kompetensutvecklingstid i samband med medarbetarsamtal där avdelningschef och medarbetare tillsammans planerar vilka strategiska överväganden som ska ligga till grund för hur den enskilde medarbetarens kompetensutveckling ska inriktas. Detta dokumenteras och följs upp i samband med nästkommande medarbetarsamtal. Följaktligen finns en struktur som ger

möjlighet till systematisk kompetensutveckling och meritering för forskare och handledare, t.ex. att följa utvecklingen inom det egna ämnesområdet, att gå handledarutbildning, behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning eller annan högskolepedagogisk utveckling, vilket i sin tur ger goda möjligheter för kommande doktorander att få kvalificerat stöd i sina studier.

1. Internfinansierad forskning

Högskolan har under 2020 och 2021 tillhandahållit ekonomiska resurser som möjliggjort ämnesdidaktisk forskning för två lektorer. Medlen motsvarar en omfattning om 25% av heltid under ett år för var och en av de två lärarna. I ett forskningsprojekt om litteraturdidaktik och studenternas läsintresse har en pilotstudie genomförts. I ett annat projekt studeras reception av litterära texter på ämneslärarutbildningen där studenter i programmet kommer att vara informanter. Följande tre projekt är de finansierade. De har bidragit till den ämnesdidaktiska forskningsmiljön genom flera seminariepresentationer på det högre seminariet i humaniora respektive utbildningsvetenskap. Dessutom kommer de att leda till flera artiklar, varav en redan publicerats.

Cecilia Annell, lektor i litteraturvetenskap, undersöker i projektet *Att läsa Mot fyren på lärarutbildningen* hur man i undervisningen på lärarutbildningen kan göra litteraturhistoriens texter relevanta för dagens lärarstudenter. Äldre litteratur kan vara svår att ta till sig och projektet fokuserar hur lärare kan bidra till att hjälpa studenterna att uppleva och arbeta med denna litteratur på ett för dem meningsfullt sätt. Projektets resultat presenteras i en artikel om denna problematik och författaren ger också förslag på konstruktiva arbetssätt utifrån exemplet Virginia Woolfs *Mot fyren*. Högskolans egna studenter fungerar som informanter i projektet. Detta projekt har internfinansierats för år 2020.

Britt Farstad, lektor i litteraturvetenskap, undersöker i projektet *En existentiell smäll: att se världen ur nya perspektiv* didaktiska perspektiv på litteraturen teoretiskt och i praktiken tillsammans med studenter. Diskussioner med studenter om lässtrategier och pågående teoretiska diskussioner inom ämnesdidaktiken har förts. Projektet resulterade i att:

- forskningsfrågorna som diskuterades har skapat en medvetenhet hos de blivande lärarna om hur man kan motivera läsintresse hos framtida elever.
- flera studenter fann inspiration till sitt examensarbete påföljande termin.
- två studenter undersöker i sitt examensarbete våren 2021 ämneslärarutbildningarnas skönlitterära urval. De granskar det som kan benämnas en inofficiell kanon som bildas inom ramen för utbildningarna. De deltog också vid en ämnesdidaktisk konferens och fick ställa sina frågor direkt till forskare i litteraturdidaktik.

Erfarenheter från projektet har publicerats, Britt Farstad: "En existentiell smäll: att se världen ur nya perspektiv", i *Människan i en existentiell kultur: En antologi om Människa-kultur-religionsprogrammet vid Högskolan i Gävle*, 2021, Olov Dahlin, Sara Duppils och Jari Ristiniemi (red.).

I ett annat projekt kallat *Ta läsaren tillbaka till läsningen* introduceras och prövas nya lässtrategier. Britt Farstad genomför projektet tillsammans med studenter på ämneslärarprogrammet. Studenterna får diskutera hur läsningen och rösten eventuellt inverkar på tolkningar av texterna. Idén är att sätta läsoplevelsen före teorierna för att undersöka om högläsning kan leda till mer läsglädje och större läsintresse. Successivt får studenterna mer komplicerade läsövningar och uppgifter, och reflekterar över hur eller om hög- och omläsningen faktiskt kan vara ett värdefullt verktyg i tolkningar av litterära verk (här har dramatik utgjort primärt exempel). Studenterna har börjat formulera frågor de är intresserade av att fördjupa sig i under kommande kurser.

En artikel ”Take the reader back to the reading: Drama on the curriculum in a teacher training program” (Britt Farstad, work in progress), kommer att publiceras i en pedagogisk tidskrift och användas i undervisningen som utgångspunkt för diskussioner och visas som exempel på resultat av arbetet. Ytterligare en artikel om läspraktiker utifrån materialet inom dramatikdidaktik planeras.

Tiden för internmeritering 2021 för Britt Farstad används till att färdigställa dessa två artiklar, färdigställa en antologi och göra grundarbete till forskningsansökan till VR att lämnas in våren 2022.

2. Tydligare integrering av doktorander i ämnets planering och verksamhet

De fyra doktoranderna inom projektet *Språket som nyckel* har under 2020 och 2021 på olika sätt bidragit till svenskämnets forskningsmiljö och utbildning.

Samtliga fyra doktorander har presenterat forskning vid något av de två högre seminarierna (se också punkt 3), och också i övrigt bidragit med aktiv närvaro i båda dessa seminarsammanhang. På så sätt har projektet successivt kommit att bli en allt mer bidragande del i forskningsmiljön. Två av lektorerna i svenska fungerar som biträdande handledare för två av doktoranderna, medan en professor i didaktik vid Högskolan i Gävle är biträdande handledare för en tredje. Projektet får genom doktorandernas medverkan i båda seminariemiljöerna funktionen av en brygga mellan ämnesdidaktiken i svenska och utbildningsvetenskap.

Samtliga doktorander har under läsåret 2020–2021 medverkat i ämneslärarprogrammets undervisning. Tre av dem har föreläst om sina avhandlingsprojekt under examensarbetskursen som exempel på metod- och teorianvändning, medan den fjärde föreläst om sin undervisningspraktik i språkhistoria på gymnasiet. Förutom att det konkreta kunskapsinnehållet i doktorandernas projekt bidragit till undervisningens didaktiska fokus har avhandlingsprojekten också tjänstgjort som illustrationer av forskningsdesign, metodval och teorianvändning (se sid 8-10 för närmare beskrivning av projekten). Dessa inslag kommer att inarbetas än mer under höstterminen 2021, då de under kursen Svenska för ämneslärare 61–90 hp kommer att utgöra grund för examination av metodfrågor.

3. Ökad aktivitet i lokala forum för forskningspresentationer

Lärare inom svenskämnet har varit aktiva både vid det högre seminariet i humaniora och vid det högre seminariet i utbildningsvetenskap. Flera förslag på seminarieinnehåll har kommit från ämnet. Det finns en levande seminariekultur inom ämnet och flera av de presenterade projekten har anknytning till lärarutbildning. Antalet personer som brukar delta vid det högre seminariet i humaniora, exklusive presentatören och ordföranden, varierar mellan 5 och 14 personer.

Här redovisas först det högre seminariet i humaniora där doktorander och lärare med koppling till svenskämnet har varit aktiva. Betoningen ligger på den innevarande terminen, men även tidigare och kommande seminarier presenteras.

Den 5 mars 2019 presenterade doktoranden El Mostafa Oubejji temat ”Modersmålsundervisningen: utmaningar”, temat är relaterat till hans avhandlingsarbete. Oubejji är doktorand i didaktik vid Uppsala universitet.

Den 15 maj 2019 presenterade doktoranden Johan Christensson sitt avhandlingsprojekt ”Språkvetenskapliga perspektiv på lärarstudenters utveckling av yrkesidentitet”. Christensson har nu disputerat. Han är filosofie doktor i nordiska språk och arbetar som universitetsadjunkt i svenska språket.

Den 4 juni 2020 diskuterades universitetslektor Cecilia Annells forskningsprojekt ”Att läsa *Mot fyren* av Virginia Wolf på lärarutbildningen. Skiss till en litteraturredidaktisk studie”. Frågeställningen på seminariet var: Hur kan vi göra litteraturhistoriens texter relevanta och intressanta för dagens lärarstudenter och i förlängningen också för gymnasieelever?

Under vårterminen 2021 har följande seminarier ägt rum:

Den 9 mars presenterade universitetslektor Ingrid Björk sin forskning med rubriken ”Reflektioner kring Sapir-Whorf-hypotesen och förhållandet mellan språk och tänkande”.

Den 20 april presenterade universitetslektor Britt Farstad artikeln ”Mother Machine: Not the true parent in the woman’s womb”. Artikeln kommer att ingå i den internationella publikationen *Populating the Future: Families and Reproduction in Fantastic Fiction*, med publicering under 2021.

Den 4 maj presenterade doktoranden Sonia Blomquist temat ”Metaforisk medvetenhet i skolan – Metaforiskt språk som kunskapsinnehåll i ämnet svenska som andraspråk”.

Även i det högre seminariet i utbildningsvetenskap har lärare och doktorander med koppling till svenskämnet presenterat texter.

Den 2 december 2020 presenterade doktoranden Viktoria Waagaard texten ”Språkutveckling och literacysyften i det språkligt heterogena klassrummet”.

Den 20 januari presenterade universitetslektor Britt Farstad texten ”Dramatikstudier som didaktiskt verktyg i ämneslärarutbildningen”.

Det flitiga deltagandet från ämnets lärare i de högre seminarierna är ett uttryck för en successivt mer livlig forskningsmiljö. Samtidigt stärks forskningsmiljön ytterligare genom att forskare från både utbildningsvetenskap och humaniora möts i seminarierna. Detta gör forskningen synlig för flera. Forsknings- och utbildningsinsatser utgör en helhet, den ökade forskningsaktiviteten kommer studenterna till del genom den kompetenshöjning hos lärarna som den innebär.

4. Nätverksbyggande

Lärarna i svenska ingår i olika typer av nätverk som kommer lärarstudenterna till godo på olika sätt. Genom delaktighet i nationella ämnesdidaktiska nätverk får lärarutbildarna nya perspektiv och kunskaper som bidrar till utveckling av kurser och undervisningspraktik. Studenter är också direkt involverade i nationella nätverksträffar. Exempelvis har studenter som skriver examensarbete i svenska deltagit aktivt i ett litteraturredaktiskt seminarium om att läsa klassiker, vilket anknyter till temat för examensarbetet.

Två lärare har också initierat ett lokalt ämnesdidaktiskt nätverk som forum för fördjupning i ämnesdidaktiska frågor. Genom nätverket har lärarstudenter möjlighet att möta tidigare lärarstudenter vid Högskolan som nu är verksamma svensklärare. I nätverket ingår också andra svensklärare i regionen. Det är viktigt för nätverket att olika grupper av personer medverkar och det är också centralt att ämnesdidaktisk teori och praktik möts. Nätverket har under 2020 blivit en tydlig del i utvecklingen av ämnesdidaktik vid Akademin för utbildning och ekonomi.

En aktivitet som ägt rum i nätverket är ett seminarium (i Zoom i samverkan med Regionalt utvecklingscentrum Gävleborg) där tidigare svensklärarstudenter presenterade arbete med lyrik i skolan och teoretiska perspektiv på lyrikdidaktik. Vid seminariet deltog studenter som då läste ett kursmoment om lyrik. De fick ta del av fördjupande perspektiv och fick möjlighet att delta i samtal där teori och praktik kopplas samman. Studenterna visade ett stort intresse för att diskutera ämnesdidaktik i ett sammanhang där svensklärare och lärarutbildare ingår. En viktig erfarenhet är betydelsen av forum där lärarstudenter lätt kan möta verksamma lärare. Sådana möten bidrar också till att angelägna forskningsfrågor kan identifieras. Utgångspunkten är att svensklärarstudenterna redan tidigt i sin utbildning ska ingå i sammanhang där de får kunskap om svenskämnesdidaktiska forskningsfrågor och insikt i forskningsprocesser.

Lärarstudenter och lärarutbildare vid Högskolan har också mötts i erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande under rubriken Nya perspektiv på lärarutbildningarna vid Högskolan i Gävle: överblick, samverkan och utveckling. Svensklärarstudenter kunde där bredda och fördjupa sina didaktiska reflektioner utifrån presentationer av ämnesdidaktik i matematik, engelska och svenska som andraspråk, där erfarenheter belystes ur såväl praktiska som teoretiska perspektiv. Lärarstudenternas stora intresse för att delta i ämnesdidaktiska seminarier är en viktig utgångspunkt vid planering av träffar i ämnesdidaktiska nätverk. Något som kommer att arrangeras när det efter pandemin blir möjligt att träffas i samma rum är vetenskapsluncher. Ett inslag där är att verksamma lärare i regionen vid sidan av lärare och doktorander vid Högskolan i Gävle håller korta populärvetenskapliga föreläsningar om sin lärarverksamhet och forskning. För att skapa en tydligare ram för de olika typer av ämnesdidaktiska möten som sker vid Högskolan utvecklas nu ett forum för ämnesdidaktik där olika ämnen i lärarutbildningen ingår. Forumet ska tillhandahålla digitala och fysiska mötesplatser för didaktiska frågor. Det ska också

bidra till att stimulera ämnesdidaktisk forskning och stärka länken mellan forskning och lärarutbildning.

5. Ökad forskningsanknytning i utbildningen

I åtgärdsredovisningen gav vi exemplet grammatikdidaktik som en konkret åtgärd för att öka forskningsanknytningen i utbildningen. Andra pågående projekt som beskrivits (se sid. 3-4) bidrar direkt till forskningsanknytningen av kursmoment med inriktning på litteraturdidaktik.

Här beskrivs närmare arbetet med grammatikdidaktik.

Tre av lektorerna i svenska, Ingrid Björk, Helena Wistrand och Anders Widbäck, genomför under 2021 ett grammatikdidaktiskt utvecklingsarbete. Under vårterminen 2021 genomförs litteratursökning och läsning. Syftet är att göra ett urval av aktuell grammatikdidaktisk forskning som kan ligga till grund för utveckling av de didaktiska perspektiven i kursmomentet Svenska språkets struktur i kursen Svenska för ämneslärare 1–30 hp. Urvalet inkluderar dels forskning som handlar om lärarstudenters tankar om och attityder till grammatik, dels forskning som handlar om grammatikundervisning i skolan respektive på högskolenivå.

Arbetet fortsätter under höstterminen 2021 med att konkret utveckla och vetenskapligt förankra kursmomentet avseende lektorernas egna undervisningspraktiker, exempelvis genom s.k. flippat klassrum. Dessutom kommer studenterna att få läsa och diskutera aktuell grammatikdidaktisk forskning, reflektera över värdet av isolerad respektive integrerad grammatikundervisning samt utforma lektionsplaneringar med såväl isolerad som integrerad grammatikundervisning. Studenterna får också reflektera över betydelsen av grundliga grammatikkunskaper och vikten av att kunna motivera sina elever. Genom ovanstående knyts relevant och aktuell forskning till kursinnehållet och kommer studenterna till del.

Det beskrivna grammatikdidaktiska utvecklingsarbetet utgör inledningen på ett forskningsprojekt där en av frågeställningarna rör studenters attityder till grammatik och grammatikundervisning samt hur de påverkar de egna grammatikstudierna och synen på den framtida grammatikundervisningen med elever i skolan. Underlaget för studien kommer att utgöras av intervjuer och studenters lektionsplaneringar. Efter kursmomentet genomförs en utvärdering av projektet. Genom att det grammatikdidaktiska utvecklingsarbetet ingår i en forskningsstudie förstärks den svenskämnesdidaktiska forskningsmiljön och utbildningsmiljön.

• Hur ser internmeriteringssatsningen ut och vilka relevanta projekt knyter den an till?

Två lektorer har beviljats medel som i tid motsvarar runt 25 procent av heltidstjänst under ett år, och därmed fått nedsättning av undervisningsomfång i tjänsteplanering med motsvarande omfattning. En av dessa hade finansieringen för sin forskning under 2020, och den andra under innevarande år 2021. Deras projekt fokuserar båda på litteraturdidaktiska frågor.

Under punkt 1 (sid. 3-4) har innehållet i de två lektorernas forskning redan beskrivits. Projektet *Att läsa Mot fyren på lärarutbildningen* handlar om hur man i undervisningen på lärarutbildningen kan göra litteraturhistoriens texter relevanta för dagens lärarstudenter. I det

andra projektet *En existentiell smäll: att se världen ur nya perspektiv* fokuseras didaktiska perspektiv på litteraturen teoretiskt och i praktiken tillsammans med studenter. I det tredje projektet, *Ta läsaren tillbaka till läsningen*, introduceras och prövas nya lässtrategier. Utöver vad som framkommer i beskrivningen om projektens bäring på ämneslärarprogrammets praktik, knyter de tydligt an till den mer övergripande satsningen på ämnesdidaktik vid avdelningen för humaniora. Forskningsmässigt finns vidare en koppling till det strategiska forskningsområdet *Innovativt lärande*, där en av de två lärarna deltar och under 2021 har ytterligare en liten del interna forskningsmedel.

- **Vilka relevanta områden knyter adjunkternas forskarutbildning an till?**

Tre av doktoranderna i ämnesgruppen är adjunkter anställda vid Högskolan i Gävle. Två av dessa deltar i projektet *Språket som nyckel* och finansieras av Högskolan i Gävle, den tredje är finansierad av Uppsala universitet. Alla tre är utbildade ämneslärare och har innan forskarutbildningen undervisat i svenska i grundlärarprogrammet och i ämneslärarprogrammet.

I tabellen ges en översikt över adjunkternas forskarutbildning.

Tabell 1: Översikt över adjunkternas forskarutbildning

Doktorand	Finansierad genom Språket som nyckel	Avhandlingsämne	Adjunkts-tjänst vid Högskolan i Gävle	Disciplin	Lärosäte för forskarutbildning	Antagen till forskarutbildning
Sonia Blomquist	X	Det metaforiska språkets roll i litteraturundervisning för andraspråkselever	X	Didaktik	Uppsala universitet	2018
Nina Begovic	X	Litteracitetutvecklingen hos vuxna inlärare av svenska	X	Nordiska språk	Uppsala universitet	2018
Eva-Lena Ståhl		Språkdiradik - flerspråkiga vuxna elever i en gymnasial utbildningskontext	X	Didaktik	Uppsala universitet	2019
Viktorina Waagaard	x	Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i klassrumssituationen		Didaktik	Uppsala universitet	2018
El Mostafa Oubejji	X	Diglossi/multiglossi i Modersmålsundervisning i arabiska		Didaktik	Uppsala universitet	2018

Här beskrivs de tre anställda adjunkternas forskarutbildningsområden.

Sonja Blomqvist doktorerar i didaktik med ämnesinriktning mot svenska. Det är ett läroplansteoretiskt orienterat avhandlingsprojekt som undersöker undervisningen av den del av ordförrådet som kan skilja sig åt mellan kulturer och som omfattar metaforiska ord, uttryck och

fraser. Det vill säga kulturspecifika och/eller abstrakta ord, begrepp, uttryck och fraser som bör tolkas bildligt snarare än bokstavligt.

Forskning om metaforiskt språk är sparsamt bedriven i både svensk och nordisk kontext. Skolverket har i flera skrifter lyft fram att metaforiskt språk förekommer i skolans alla ämnen och att det kan utgöra ett hinder för förståelse för andraspråks elever. Avhandlingsprojektet fyller därmed en viktig forskningslucka och kan förhoppningsvis leda till att undervisning om metaforiskt språk förtydligas och ges ett större utrymme i ordförrådsundervisningen i både grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning och lärarutbildning. Projektet bidrar till den svenskämnesdidaktiska forskningsmiljön på Högskolan i Gävle genom att det tydligt antar ett didaktiskt perspektiv på språk- och litteraturundervisning i svenskämnet för de åldersgrupper som vi utbildar lärare för, det vill säga lärare i grundskola och gymnasium. Avhandlingen har en tydlig ämnesdidaktisk koppling, men området är också allmäntdidaktiskt till sin natur eftersom det metaforiska språket finns och används inom alla skolans ämnen och kan sägas vara en del av en metaspråklig kompetens som behövs för kunskapstillägnande från grundskolans högre årskurser och gymnasiet upp till högskolenivå.

Nina Begovic doktorerar i nordiska språk. Avhandlingens preliminära titel är *Grundläggande läs- och skrivundervisning inom utbildning i svenska för invandrare – Litteracitet som ideologi i policy och praktik* och utgår från medierad diskursteori som övergripande teoretiskt ramverk.

Doktorandprojektet stärker forsknings- och undervisningsmiljön på Högskolan genom att utveckla kunskapsbasen om vuxnas lärande. Att som vuxen behärska textbaserade och digitala litteracitetskunskaper betraktas i dagens Sverige som en nyckelkompetens som är nödvändig utifrån såväl individuella som samhällsrelaterade aspekter. Den grundläggande litteracitetsundervisningen på sfi syftar till att utveckla dessa kunskaper hos vuxna med kort, begränsad eller ingen skolbakgrund och/eller som saknar litteracitetskunskaper på något av sina förvärvade språk. Inom forskningsfältet för andraspråksinlärning och litteracitet förekommer givetvis forskning om vuxna inlärare i olika inlärningssammanhang, däremot genomförs de flesta av dessa studier på vuxna med tidigare skolbakgrund och etablerad litteracitet på något av sina språk. Det är därför viktigt att även denna målgrupp och undervisningsform diskuteras och presenteras i forskning och att vi kan resonera om föreställningar som finns kring konceptet *grundläggande litteracitet*. Vilka implikationer det får för hur man organiserar undervisningen inom ramen för sfi och vad som händer när det kommer till lärande och undervisning är vad avhandlingsprojektet syftar att bidra med kunskaper om. Detta är ett perspektiv som stärker vår lärarutbildning.

Eva-Lena Ståhl doktorerar i didaktik. Avhandlingsprojektet undersöker elevers lärande i ett språkligt heterogent klassrum där många elever har svenska som ett andraspråk. Många lärare är inte förberedda för ett språkligt heterogent klassrum då de saknar den kompetensen i sin lärarutbildning fränsett de som har läst svenska som andraspråk. Avhandlingen ämnar fylla en lucka gällande språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och ett andraspråksperspektiv på lärande och undervisning i ämneslärarprogrammet.

Mer specifikt rör projektet andraspråks elevers möjligheter till meningsskapande och deltagande i vård- och omsorgsprogrammet inom vuxenutbildningen. Materialinsamlingen sker med klassrumsobservationer och intervjuer med lärare och elever på flera skolor. Det handlar bland annat om att belysa förutsättningar, hinder och möjligheter för lärande, deltagande och meningsskapande för elever med svenska som andraspråk. Undervisningen sker oftast på

majoritetsspråket svenska och även läromedel som används i undervisningen är ofta publicerade på svenska. Konsekvensen av den enspråkighet som omgärdar skola och utbildning innebär att språkliga resurser på, i och genom svenska språket blir viktiga tillgångar i utbildningen. I ett ämnesdidaktiskt perspektiv i ämnet svenska bidrar avhandlingsprojektet till ny kunskap om det språkligt heterogena klassrummet och blir således en viktig tillgång i ämneslärarutbildningen.

Samtliga dessa tre doktoranders arbete har fokus på aspekter av lärande och språk som är högst relevanta i ämneslärarutbildningen i svenska. De är relevanta dels på ett teoretiskt plan, dels med avseende på klassrumspraktik i det flerspråkiga klassrum som är en realitet i dagens undervisning.

- **På vilket sätt blir relationen mellan forskning och utbildning starkare genom de projekt som lyfts fram där studenter finns som informanter?**

I de litteraturdidaktiska projekt som beskrivits (se sid. 3-4) finns flera konkreta exempel på hur studenter medvetandegjorts om forskningsperspektiv genom att den litteraturdidaktiska undervisningspraktiken gjorts till föremål för de undervisande lärarnas forskning. Studenter har inte bara inspirerats av denna interaktion mellan forskning och utbildning, utan också i några fall kommit i dialog med forskare även utanför Högskolan. De kurser där studenterna varit informanter har generellt visat goda resultat och bidragit till ökad reflektion om – och insyn i – forskningens praktik och hantverk.

- **Vad innebär det att projektet "språket som nyckel" knyts närmare ämneslärarutbildningen och på vilket sätt bidrar doktoranderna inom projektet till "knyts närmare miljön" och på vilket sätt stärker deras projekt forskningsmiljön i svenska/svenskämnesdidaktik?**

Språket som nyckel har genom doktoranderna successivt kommit att bli en allt mer bidragande del i forskningsmiljön. Lektorer i svenska fungerar som biträdande handledare för två av doktoranderna. Doktoranderna deltar regelbundet i ämnesgruppens möten och presenterar forskning på olika interna forskningsseminarier. Samtliga doktorander har under läsåret dessutom medverkat i ämneslärarprogrammets undervisning på något sätt. Denna process har delvis möjliggjorts av att doktoranderna nu kommit en bit in i sina avhandlingsprojekt (samtliga doktorander planeras disputera under perioden ht 2022–ht 2023), men det har också varit en medveten strategi från ämnes- och avdelningsledning i syfte att den kunskap som genereras genom projekten ska bidra till en ökad kvalitet i lärarutbildningen. Doktorandernas medverkan i ämnesgruppens löpande verksamhet gör forskningsmiljön mer livaktig och bidrar till ett ökat fokus på forskningsfrågor. Två av doktoranderna är tjänstlediga från adjunktstjänster vid Högskolan i Gävle och de kommer som disputerade forskare att på lång sikt stärka den totala forskningsmiljön i ämnet.

- **En övergripande redogörelse för resultatet av utvecklingsprojektet mot breddat deltagande som genomfördes under 2020. Vad resulterade projektet i konkret och hur har det bidragit till att förbättra både studenters och lärares förutsättningar i relation till utbildningen och arbetet med ökad genomströmning?**

Projektet som redovisades i en slutrapport i februari 2021 resulterade i ökad kunskap om vad breddat deltagande innebär ur ett lärarperspektiv. I rapporten ges konkreta exempel på hur lärare kan anpassa sin undervisning i möten med nya studentgrupper, något som direkt kan användas i undervisande lärares undervisningspraktik. Ämnesgruppen i svenska är mycket engagerad i detta arbete. Rapporten med dess rekommendationer kommer att vara underlag för diskussion i ämnesgruppen och på så vis bidra till erfarenhetsutbyte och ökad kunskap om att möta studenter med olika behov av stöd. Här återges den punktlista med råd till lärare som avslutar rapporten.

Övergripande

- I samband med kursstart (senast): uppmana studenterna att lämna in sina beslut om beviljat pedagogiskt stöd till både examinator och kursansvarig.
- Ta del av de informationsmöten som erbjuds flera gånger om året från avdelningen för utbildningsstöd om pedagogiskt stöd.
- Läs de högskolepedagogiska grundkurserna där denna typ av frågor diskuteras.
- Delta i examinatorsseminariet där denna typ av frågor berörs.
- Inför introduktionsvecka för studenter om detta inte finns. Vidareutveckla de introduktionsveckor som finns.

Undervisningsnära

- Utveckla nya strategier och metoder för att få fler studenter att uttrycka sin mening, känna att de bidrar, deltar i grupparbeten, att få studenter att känna större trygghet i sina studier.
- Använd fler/andra kommunikationsvägar, exempelvis erbjuda "open office" via zoom på avsatta tider.
- Använd fler/andra forum för att förmedla kursinformation, t.ex. spela in kursintroduktionen.
- Förklara kursens upplägg, innehåll, uppgifter osv. grundligt.
- Använd mer studentaktiva undervisningsformer.
- Dra nytta av studenternas olika erfarenheter i undervisningen.
- Skapa och organisera andra examinationsformer än de vanligaste inom det egna ämnet för att erbjuda variation.
- Erbjud handledning på nya sätt, t.ex. muntligt istället för skriftligt.
- Avsätt mer tid för samtal med studenter, individuellt eller i grupp.
- Erbjud ett bredare tilltal genom exempelvis fler typer av exempel.
- Konkretisera det abstrakta/akademiska/svåra och förklara och utveckla terminologin.
- Skapa gruppkontrakt om förutsättningar och ansvar i studiegrupper.
- Hålla kortare föreläsningar.
- Arbeta i mindre studentgrupper.
- Skapa "träningssituationer".
- Spela in korta filmer med genomgångar av centrala delar i kursen.
- Variera undervisningsformerna.
- Ge formativa bedömningar muntligt istället för skriftligt så att studenterna har möjlighet att gå i dialog med läraren.

En åtgärd för att göra studenterna mer förberedda för akademiska studier och förbättra deras förutsättningar att fullfölja utbildningen är det litteracitetsprojekt som genomfördes ht 20 och som beskrevs i åtgärdsredovisningen. Kompetensen att läsa, diskutera och skriva vetenskaplig text är en förutsättning för att kunna tillägna sig kunskap om vetenskapsteori och forskningsmetoder. Under hösten 2020 fanns det särskilda litteracitetsgrupper där studenterna

diskuterade olika aspekter av vetenskaplighet och fick återkoppling på sina texter. En bestående följd av satsningen blir en ökad tydlighet och systematik i arbetet med studenternas akademiska språk. I linje med projektet om breddat deltagande har medel avsatts för att litteracitetsprojektet ska fortsätta även under 2021. Syftet är att utveckla digitala och textbaserade verktyg som kan fungera som stödstrukturer för både lärare och studenter i utvecklingen av studenternas akademiska litteracitet. Textbaserade verktyg är bland annat material som behandlar språknormer och olika typer av textnormer. Till verktygen hör också kunskap om språkinriktade arbetsätt i distansutbildningar. En form av stödstruktur är de strukturer för kamratrespons som ska byggas upp i Canvas.

Sammantaget skapar projektet om breddat deltagande som har fokus på lärares undervisning och litteracitetsprojektet som har fokus på studenternas lärande goda förutsättningar för en ökad genomströmning.

- **En kort beskrivning av vilka formella organ (beslutande och beredande) som studentrepresentanter finns med i.**

Formella organ där studenter är representerade är följande:

Akademiråd
Anställningsnämnd
Arbetsmiljögrupp för studenter
Arbetsmiljökommitté
Disciplinnämnd
Högskolestyrelsen
Rektors ledningsgrupp
Samverkansrådet
Utbildnings- och forskningsnämnd
Utbildningsråd

Det organ som ligger närmast studenterna i svenska är utbildningsrådet för ämneslärarprogrammet. Där finns nu två studentrepresentanter som båda läser ämnet svenska. I utbildningsrådet diskuteras frågor om programmets innehåll och utveckling. Utbildningsrådet leds av utbildningsledare och deltagare är lärare från fältet, högskolans lärare samt ämneslärarstudenter. Fokus är kvalitet och utveckling i programmet.

Akademirådet ska främja utvecklingen av utbildning, forsknings- och utvecklingsarbete samt kontakten med det omgivande samhället inom akademins verksamhetsområde. Akademirådet har ett övergripande ansvar för kvalitetssäkring av utbildning och forskning vid den egna akademien. Det ska också driva projekt av strategisk relevans för kvaliteten i akademins forskning och utbildning och i övrigt hantera de ärenden som uppdras av utbildnings- och forskningsnämnden och akademichef. I dagsläget är en student från ämneslärarprogrammet i svenska, studentrepresentant i akademirådet.

- **En kort beskrivning av hur rekrytering av studentrepresentanter sker (utöver det arbete som studentkåren bedriver).**

Utbildningsledare och lärare i programmet informerar studenterna om möjligheten att engagera sig i olika organ, speciellt i utbildningsrådet. Studenter kan också direkt tillfrågas om de är intresserade och i så fall anmäla sitt intresse till Studentkåren som utser representanterna. Informationen sker första gången av utbildningsledare vid uppropet i programmet och sedan av lärare i de olika kurserna. Informationen sker senast i termin tre då alla studenter samlas i samma kurs i UVK. Då har studenterna kommit en bit in i programmet och kan känna sig redo att bli studentrepresentant.